

Screening och utredning av alkohol- och drogproblem

Sven-Eric Alborn

Leg.Psykolog/Leg.Psykoterapeut

Kliniksamordnare

Beroendekliniken SU

Sven-eric.alborn@vgregion.se

Att anpassa behandling - kartläggning

(A-G Melin)

- **Missbrukarprofil**
missbruket,
medicinska faktorer
sociala faktorer,
psykiska faktorer
tidigare behandlingsinsatser
- **Klientens egen uppfattning om vad som hjälper**
- **Fas i förändringsprocessen**
förebegrundan
begrundan
förberedelse/beslut
handling
stabilisering

Utrednings, bedömnings och uppföljningsinstrument skall vara tillförlitliga

- **Reliabilitet** - mått på instrumentets förmåga att ge samma resultat vid upprepade mätningar
- **Validitet** - mått på att instrumentet mäter rätt ”saker”

(Efter A. Jäderland)

CAGE – alkoholscreening –Skadligt bruk

1. Har du känt att du borde minska ner på ditt drickande?
(Cut down)
2. Har andra personer irriterat dig genom att kritisera ditt drickande? (Annoying)
3. Har du mått dåligt eller känt skuld beträffande ditt drickande?
(Guilt)
4. Har du någonsin druckit direkt på morgonen för att bli lugn eller för att få bort en baksmälla (återställare)?
(Eye-opener)

(Efter A. Beerman)

Tolkning av CAGE resultat

- 1 poäng för varje "ja" svar
- 2 poäng, eller mer, anses peka på skadligt bruk
- Bra test-retest reliabilitet (0.80-0.95)
- Bra resultat bland somatiska och psykiatriska sjukhuspatienter
- Varierande resultat bland primärvårdspatienter

Dhalla, S. & Kopek, J. (2007). The CAGE Questionnaire for Alcohol Misuse: A Review of Reliability and Validity Studies. *Clinical & Investigative Medicine*, 30(1), 33-41. <https://jps.library.utoronto.ca/index.php/cim/article/viewArticle/447/563>

(Efter A. Beerman)

AUDIT Alkoholproblem – Screening. (WHO)

Konsumtionsfrågor

Kontrollförlust

Oförmåga att fullgöra plikter

"Återställare"

Skuldkänslor

Minnesluckor

Skadligt bruk

Oro från andra

Alcohol-E – Självskattningsformulär - Fördjupning

AUDIT

Fråga 1-3:
Konsumtionsvanor

Fråga 4-6:
"Beroendefrågor"

Fråga 7-10:
Skadlig konsumtion

Med ett "glas" menas:

 50 cl folköl
  33 cl starköl
  1 glas rött el vitt vin
  1 litet glas starkvin
  4 cl sprit, t. ex. whisky

Hur gammal är du?	<input type="text"/> år	Man ☐	Kvinna ☐		
1. Hur ofta dricker Du alkohol?	Aldrig ☐	1 gång i månaden eller mer sällan ☐	2-4 gånger i månaden ☐	2-3 gånger i månaden ☐	Dagligen eller nästan varje dag ☐
2. Hur många "glas" (se exempel) Dricker Du en typisk dag då Du dricker alkohol?		1 - 2 ☐	3 - 4 ☐		
3. Hur ofta dricker Du sex sådana "glas" eller mer vid samma tillfälle?				Varje månad ☐	Dagligen eller nästan varje dag ☐
4. Hur ofta under det senaste året har Du druckit så att Du dagen efter inte kommit ihåg vad Du sagt eller gjort?			Varje månad ☐	Varje vecka ☐	Dagligen eller nästan varje dag ☐
5. Hur ofta under det senaste året har Du behövt en "drink" på morgonen efter mycket drickande dagen innan?	Aldrig ☐	Mer sällan än en gång i månaden ☐	Varje månad ☐	Varje vecka ☐	Dagligen eller nästan varje dag ☐
6. Hur ofta under det senaste året har Du haft skuld-känslor eller samvetsförebåelser på grund av Ditt drickande?	Aldrig ☐	Mer sällan än en gång i månaden ☐	Varje månad ☐	Varje vecka ☐	Dagligen eller nästan varje dag ☐
7. Har Du eller någon annan blivit skadad på grund av Ditt drickande?	Nej ☐	Ja, men inte under det senaste året ☐	Ja, under det senaste året ☐		
8. Har en släkting eller vän, en läkare (eller någon annan inom sjukvården) oroat sig över Ditt drickande eller antytt att Du borde minska på det?	Nej ☐	Ja, men inte under det senaste året ☐	Ja, under det senaste året ☐		

Översatt och bearbetat av prof. Hans Bergman, Karolinska Institutet, Stockholm

Fråga 1-8: 0, 1, 2, 3, 4 poäng
Fråga 9-10: 0, 2, 4 poäng

DUDIT (Drug Use Disorders Identification Test)

Screening av narkotikaproblem

Frekvens per vecka/månad

Multidrog-användning

Frekvens per dag

Tung användning

"Drogsug"

Kontrollförlust

Oförmåga att fullgöra plikter

"Återställare"

Skuldkänslor

Skadligt bruk

Oro från andra

Anne Berman

Dudit-E

Problembedömning

- Hur pass utbrett och frekvent drogbruket är
- Vad klienten får ut av drogbruket
- Vilka problem han eller hon drabbas av på grund av drogbruket
- I vilken mån klienten är motiverad till att förändra sitt drogbruk och ta emot behandlingshjälp.

Dudit-E

Består av fyra separata delar.

- DUDIT-Ed *Drogtabell* 10 drogkategorier med 6 svarsalternativ.
- DUDIT-Ep *Positiva konsekvenser* av drogbruket med 17 påståenden, 5 svarsalternativ.
- DUDIT-En *Negativa konsekvenser* av drogbruket med 17 påståenden, 5 svarsalternativ.
- DUDIT-Eb *Behandlingsfrågor* avseende drogbruket med 10 frågor, 3 svarsalternativ

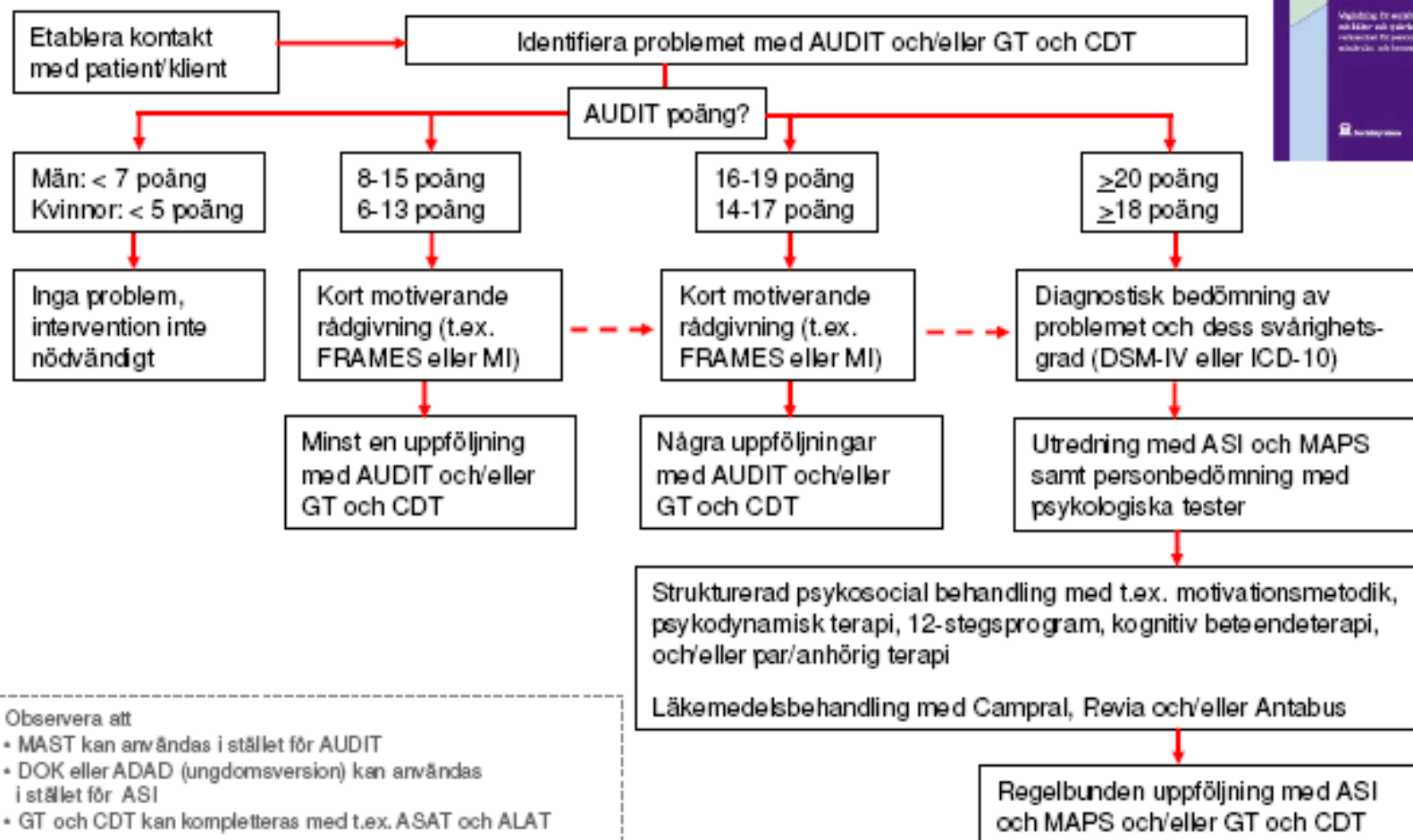
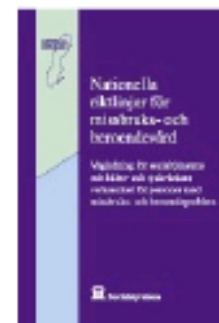
DUDIT

 ☐ Man ☐ Kvinna	Ålder <input type="text"/>				
1. Hur ofta använder du andra droger än alkohol? (Se droglistan på baksidan.)	Aldrig ☐	1 gång i månaden eller mer sällan ☐	2-4 gånger i månaden ☐	2-3 gånger i veckan ☐	4 gånger/vecka eller mer ☐
2. Använder du fler än en drog vid ett och samma tillfälle?	Aldrig ☐	1 gång i månaden eller mer sällan ☐	2-4 gånger i månaden ☐	2-3 gånger i veckan ☐	4 gånger/vecka eller mer ☐
3. Hur många gånger tar du droger under en typisk dag då du använder droger?	0 ☐	1 - 2 ☐	3 - 4 ☐	5 - 6 ☐	7 eller fler gånger ☐
4. Hur ofta blir du kraftigt påverkad av droger?	Aldrig ☐	Mer sällan än en gång i månaden ☐	Varje månad ☐	Varje vecka ☐	Dagligen eller nästan varje dag ☐
5. Har du under senaste året upplevt att din längtan efter droger är stark att du inte kan låta bli att ta droger?	Aldrig ☐	Mer sällan än en gång i månaden ☐	Varje månad ☐	Varje vecka ☐	Dagligen eller nästan varje dag ☐
6. Har du under senaste året upplevt att du inte kan låta bli att ta droger om du inte har tagit droger tidigare på dagen?	Aldrig ☐	Mer sällan än en gång i månaden ☐	Varje månad ☐	Varje vecka ☐	Dagligen eller nästan varje dag ☐
7. Har du under senaste året upplevt att du inte kan låta bli att ta droger om du inte har tagit droger tidigare på dagen?	Aldrig ☐	Mer sällan än en gång i månaden ☐	Varje månad ☐	Varje vecka ☐	Dagligen eller nästan varje dag ☐
8. Hur ofta under senaste året har du behövt ta någon drog på morgonen efter stort drogintag dagen innan?	Aldrig ☐	Mer sällan än en gång i månaden ☐	Varje månad ☐	Varje vecka ☐	Dagligen eller nästan varje dag ☐
9. Hur ofta under senaste året har du haft skuld känslor eller dåligt samvete på grund av att du använt droger?	Aldrig ☐	Mer sällan än en gång i månaden ☐	Varje månad ☐	Varje vecka ☐	Dagligen eller nästan varje dag ☐
10. Har du eller någon annan blivit skadad (psykiskt eller fysiskt) på grund av att du använt droger?	Nej ☐	Ja, men inte under det senaste året ☐		Ja, under det senaste året ☐	
11. Har en släkting eller vän, en läkare eller sjuksköterska, eller någon annan oroat sig över att du använder droger eller sagt till dig att du bör sluta med droger?	Nej ☐	Ja, men inte under det senaste året ☐		Ja, under det senaste året ☐	

Fråga 1-9: 0, 1, 2, 3, 4 poäng
Fråga 10-11: 0, 2, 4 poäng

ALKOHOL

– upptäcka, utreda, bedöma, planera, behandla och följa upp

Låg kostnad avseende tidsåtgång och kompetenskrav hos behandlaren

Hög kostnad avseende tidsåtgång och kompetenskrav hos behandlaren

Narkotika – identifiering, bedömning, utredning, behandling och uppföljning

Narkotika är inget enhetligt fenomen. Intervention och behandling måste således anpassas till de preparat som huvudsakligen dominerar missbruket.

Är abstinensbehandling angeläget?

Skall behandling ske i öppenvård eller slutenvård?

Val av behandlingsinsats? Fungerande behandlingar är motivationsmetodik (särskilt vid abstinensbehandling), psykodynamisk terapi, 12-stegsprogram, kognitiv beteendeterapi och/eller familjeterapi.

Oavsett behandling skall den alltid innehålla en klar struktur, ha fokus på problemet och innehålla väldefinierade åtgärden.

Läkemedelsbehandling kan vara angeläget, t.ex. vid missbruk av opiater.

Ge alltid stöd åt de personer i den enskildes nätverk som kan understödja behandling och rehabilitering.

Regelbunden uppföljning med ASIADAD och MAPS och/eller urinprov bör alltid göras, oavsett vilket preparat som missbrukas.

ASI - Addiction Severity Index

- Dokumentera och systematisera uppgifter för utredning och uppföljning av klienter / patienter med alkohol- och narkotikarelaterade problem, missbruk eller beroende
- Uppgifter från ASI - Grund och ASI – Uppföljning, kan sammanställas och ge underlag för uppföljning av klientgrupper, planering och utveckling av insatser

(Efter Anneli Jäderland)

ASI - intervjuerna täcker 7 områden:

- Fysisk hälsa
- Arbete och försörjning
- Alkohol
- Narkotika
- Rättsliga problem
- Familj och umgänge
- Psykisk hälsa

(Efter Anneli Jäderland)

MAPS

Monitoring Area and Phase system

- Komplement till ASI
- Sex definierade problemområden fördjupas
- Mäter graden av förändring av beteende och livskvalitet.

ADAD - Adolescent Drug Abuse Diagnosis

Formuläret består av ca 250 frågor

Strukturerad intervju för bedömning av ungdomars problem

Nio områden:

- Fysisk hälsa
- Skola
- Arbete/sysselsättning
- Fritid/vänner
- Relation till familjemedlemmar
- Psykisk hälsa
- Brottslighet
- Narkotika- och alkoholvanor.

DOK

Linnéuniversitetet adm: Göteborgs stad

- På individnivån: Underlag bl.a. för behandlingsplanering och uppföljning
- På verksamhetsnivå:
Underlag för Verksamhetsbeskrivning och kvalitetsutveckling.

DOK

Linnéuniversitetet adm: Göteborgs stad

IKMDOK

Arbetar med kvalitetsutveckling av
missbruks och beroendevården i
Sverige oavsett dokumentationsmetod.

DOK

Linnéuniversitetet adm: Göteborgs stad

DOK-systemets mål

- Skapa underlag för självutvärdering i form av beskrivningar av klienter och insatser samt initiera kontinuerligt utvärderingsarbete.
- Utvidga plattformen för självutvärdering i form av jämförelser mellan olika enheter.
- Sprida kunskap om hur självutvärdering kan användas för kvalitetsutveckling.
- Insamlande av grundläggande epidemiologisk information för nationellt och internationellt bruk (KIM).
- Utvärdering av behandling.
- Håkan Jenner, IKM och Vera Segraeus, SiS (SiS-rapport 1996:6)

ADDIS Alkohol Drog Diagnos InStrument (Ungdomsversion finns).

- Fokus på alkohol och droger
- Det mest använda (används både inom socialtjänst och hälsovård).
- Ger diagnoser enligt både DSM-IV och ICD-10.
- Inriktad på pedagogisk feedback av beroendediagnoser och förlopp
- Flera specifika frågor för varje kriterium för god sensitivitet och specificitet
- Ger specifika diagnoser för varje drogtyp, samt mått på svårighetsgrad

(Efter A.Gerdner)

SCID - Structured Clinical Interview for DSM-IV

Bred genomgång av psykiatriska problem

Moduler för bl.a.:

- Förstämningssyndrom
- Psykoser
- Substansrelaterade syndrom
- Ångestsyndrom
- Somatoforma syndrom
- Ätstörningar
- Personlighetsstörningar (i SCID-II)

Substansproblemen:.

- Ger ej separat diagnos per drog, och ej svårighetsmått.

(Efter A.Gerdner)

MINI - Mini International Neuropsychiatric Interview
(Ungdomsversion finns)

- I stort sett samma breda psykiatriska genomgång som i SCID..
- Kortare och något mindre specifik
- Tar ungefär halva tiden jämfört med SCID

SBR

Svenskt beroenderegister Kvalitetsregister -sjukvård

- Underregister -LAROSREGISTRET – för Opiatmissbruk och Substitutionsbehandling
- Förhoppning om anslutning till Kriminalvård och Socialtjänst Individuell registrering
- Uppföljning på gruppnivå, verksamhetsnivå
- Se generella förlopp i stora populationer
- Forskning – verksamhetsutveckling.